

Πολιτική επιστήμων και κοινωνιολόγος, ειδική σε θέματα κοινωνικής και εργασιακής πολιτικής, υπεύθυνη έρευνας στο Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας της Γαλλίας και σύμβουλος στο Κέντρο Πολιτικών Ερευνών του Πανεπιστημίου της Σορβόνης (Paris 1), η Νοέλ Μπουρζί μιλά με σκληρή γλώσσα για τα κέντρα αποφάσεων της Ευρώπης. Λίγες μέρες πριν από τη συμμετοχή της σε ημερίδα του Γαλλικού Ινστιτούτου για την πολιτική και την παγκοσμιοποίηση, στο Ρέθυμνο, έδωσε στο **HOΤ DOC** μια πολύ ενδιαφέρουσα συνέντευξη και μίλησε μαζί μας για την κρίση στην Ελλάδα, το αδιέξοδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις ψευδαισθήσεις της γερμανικής πολιτικής ελίτ. Η ελληνογαλλίδα επιστήμονας γνωρίζει άριστα την ελληνική κατάσταση. Ανησυχεί για τη διάλυση του κοινωνικού κράτους, που όπως λέει βρίσκεται σε εξέλιξη στη χώρα μας, και την άνοδο του φασισμού, ενώ στην ερώτησή μας για το τι συμπεράσματα βγάζει από το σκάνδαλο με τη λίστα Λαγκάρντ, η απάντησή της είναι αφοπλιστική: «Οι καθεστηκυίες ελίτ ενθαρρύνουν σφόδρα τη διαιώνιση του παλαιού διεφθαρμένου συστήματος»...

Τι σας έκανε περισσότερη εντύπωση την τελευταία φορά που ήρθατε στην Ελλάδα;

Το ότι πολλοί άνθρωποι φοβούνται έναν νέο εμφύλιο πόλεμο, ενώ άλλοι πιστεύουν ότι η χώρα έχει μπει ήδη σε αυτή τη φάση. Παρότι η ιστορία ποτέ δεν επαναλαμβάνεται μηχανιστικά, οι Έλληνες έχουν σοβαρούς λόγους να βλέπουν το μέλλον τους σκοτεινό. Το παρόν ήδη τους προκαλεί τρόμο. Οι πολιτικές ελίτ μέχρι τώρα είχαν τη δύναμη να επιβάλλουν την ατζέντα τους, αλλά πλέον η βία δύσκολα μπορεί να ελεγχθεί, καθώς δεν υπάρχει κυβέρνηση ευρείας αποδοχής που θα μπορούσε να διατηρήσει τη συνοχή της κοινωνίας. Η ταχεία άνοδος της Χρυσής Αυγής και ο ισχυρισμός της ότι θα αντικαταστήσει το αποτυχημένο κράτος προκαλεί τρόμο, αλλά δεν εκπλήσσει.

Ένα περυσινό σας άρθρο στη *Monde Diplomatique*, με τίτλο «Η Ελλάδα στο χάος», είχε προκαλέσει αίσθηση. Πιστεύετε -όπως γράφατε τότε- ότι οι Έλληνες ακόμη και σήμερα «δεν ξέρουν ποιος φταίει για τις δύσκολες μέρες που περνούν»;

Αυτό που εννοούσα με την παραπάνω φράση είναι ότι πολλές και διαφορετικές δυνάμεις, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, αλληλεπιδρούν για να φτάσει μια χώρα σε αυτό το σημείο. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η ευθύνη βαρύνει τις τοπικές πολιτικές ελίτ, που κακοδιαχειρίστηκαν την οικονομία για πολλά χρόνια συσσωρεύοντας τεράστια χρέη, ένα απορρυθμισμένο

χρηματοοικονομικό σύστημα που άρχισε να κερδοσκοπεί στα εθνικά χρέη, κάποιες κυβερνήσεις του λεγόμενου ευρωπαϊκού πυρήνα, ο οποίος, για μια σειρά λόγων, επέβαλε εξαιρετικά παραδειγματικά μέτρα, και φυσικά τα τεχνοκρατικά κέντρα (ΔΝΤ, ΕΕ, Eurogroup κτλ.), τα οποία συνέταξαν τα προγράμματα λιτότητας που διέλυσαν την ελληνική κοινωνία. Έτσι, η ευθύνη μοιράζεται. Η δομική αιτία της κρίσης βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο δημιουργήθηκε η ευρωζώνη, και αυτό που βιώνουμε είναι τα αποτελέσματα των πολιτικών επιλογών που έκαναν οι ευρωπαίοι ηγέτες. Το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης για την ύφεση στην Ελλάδα, όπως επίσης για την ύφεση και την εντεινόμενη κοινωνική αποσύνθεση σε Πορτογαλία, Ισπανία και άλλες χώρες της λεγόμενης περιφέρειας, φέρουν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, των οποίων οι πολιτικές αντικατοπτρίζουν τις επιλογές και τα συμφέροντα συντηρητικών πολιτικών και οικονομικών κύκλων.

Η συνταγή της λιτότητας στα τρία χρόνια κρίσης έχει κοστίσει στην Ελλάδα ύφεση άνω του 17% και ένα σοβαρό ρήγμα στον κοινωνικό ιστό. Βλέπουμε επίσης ότι η κρίση διαχέεται σε όλο τον ευρωπαϊκό νότο. Η πολιτική γραμμή της σκληρής λιτότητας που επιβάλει η Γερμανία, αν και αμφισβητείται, εξακολουθεί να κυριαρχεί. Είναι αυτή η Ευρώπη που θέλουμε;

Οι επιλογές της τριόικιας έχουν προκαλέσει στην Ελλάδα ύφεση ανάλογων διαστάσεων με

εκείνη του 1929-30 στις ΗΠΑ. Και η αναλογία αποδεικνύεται από μια σειρά γεγονότων. Η αυτοκτονική εμμονή των ευρωπαίων ηγετών με την πολιτική της λιτότητας είναι ανάλογη της φανατικής εμμονής που είχαν οι ηγέτες του κόσμου στα τέλη της δεκαετίας του '20 με τον Κανόνα Χρυσού. Τότε, οι ηγέτες σε αμφότερες τις όχθες του Ατλαντικού αντέδρασαν στην κρίση με δρακόντεια μέτρα, πετσοκόβοντας τα ημερομίσθια, διαλύοντας τα συνδικάτα και υποβιβάζοντας το βιοτικό επίπεδο. Τότε, όπως και σήμερα, αυτές οι πολιτικές στηρίχθηκαν από μια ρητορική περί «ηθικής και εντιμότητας», με κύριο εκφραστή τον υπουργό Οικονομικών των ΗΠΑ, Άντριου Μέλον, που ζητούσε «περισσότερη δουλειά και ήθος» για «να φύγει η σαπίλα από το σύστημα». Ισοσκελισμένοι προϋπολογισμοί και δημοσιονομική πειθαρχία οδήγησαν σε αποπληθωρισμό σε αμφότερες τις όχθες του Ατλαντικού, με τα καταστροφικά αποτελέσματα που όλοι γνωρίζουμε. Οι περισσότεροι ευρωπαίοι ηγέτες φαίνεται ότι δεν διδάχθηκαν τίποτα από την ιστορία.

Στην Ελλάδα -υποθέτω ότι σύντομα και αλλού- έχει ξεκινήσει η διάλυση του κοινωνικού κράτους, μιας από τις σημαντικότερες κατακτήσεις της Ευρώπης. Με τι θα αντικατασταθεί; Πιστεύετε ότι το κοινωνικό κράτος θα υποκύψει πλήρως στους νόμους της αγοράς;

Η αυστηρή λιτότητα προκαλεί αποδεδειγμένα ένα φαύλο κύκλο χαμηλής ή αρνητικής ανάπτυξης, μαζικής ανεργίας, μείωσης των εισοδημάτων και ως εκ τούτου μείωσης των φορολογικών εσόδων. Παρ' όλα αυτά, οι ευρωπαίοι συντηρητικοί έχουν επιλέξει να «εξαγνίσουν» τις χώρες με χρέη μέσω της «εσωτερικής υποτίμησης», η οποία μειώνει το σχετικό κόστος και περιορίζει τη ζήτηση. Οι μεγάλες περικοπές δαπανών που χτυπούν το κοινωνικό κράτος, την υγεία, την παιδεία και άλλες δημόσιες υπηρεσίες συνδυάζονται έτσι με περικοπές των μισθών και αυξήσεις των έμμεσων φόρων στην κατανάλωση. Η επιλογή αυτή δεν έχει καμία σχέση με εξωτερικούς περιορισμούς.

Αντίθετα, η κερδοσκοπία στην αγορά ευρωπαϊκού χρέους έχει γίνει βολική δικαιολογία για την επιβολή μιας ιδεολογικής ατζέντας σχετικά με τον περιορισμό του κόστους εργασίας και το τέλος του κοινωνικού κράτους. Ο Μάριο Ντράγκι, πρόεδρος της ΕΚΤ, δήλωσε